

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
Туризм

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 242 Туризм і рекреація
галузь знань 24 Сфера обслуговування

Полтава, 2024

Програма атестаційного екзамену для здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм і рекреація галузі знань 24 Сфера обслуговування, набору 2024 року

ВНЕСЕНО кафедрою фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету 02 вересня 2024 р., протокол № 1.

Розробники:

1. Тютюнник Юрій, к.е.н., доцент, гарант ОПП Туризм, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування.
2. Зоря Олексій, д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування.
3. Єгорова Олена, к.е.н., доцент, голова ради з якості вищої освіти спеціальності Туризм, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування.
4. Рудич Алла, к.е.н, доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування.

СХВАЛЕНО радою з якості вищої освіти спеціальності Туризм і рекреація Полтавського державного аграрного університету 02 вересня 2024 р., протокол № 1.

ЗМІСТ

ВСТУП	ст. 4
ЗМІСТ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, ЯКІ ВХОДЯТЬ ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ	6
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ	36

ВСТУП

Атестація здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм і рекреація галузі знань 24 Сфера обслуговування набору 2024 року здійснюється відповідно до Закону України «Про вищу освіту», освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм і рекреація галузі знань 24 Сфера обслуговування, навчального плану та робочого навчального плану.

Технічне забезпечення атестації здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм і рекреація галузі знань 24 Сфера обслуговування набору 2024 року здійснюється відповідно до Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та екзаменаційну комісію в Полтавському державному аграрному університеті (нова редакція) та Програми атестації здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм і рекреація галузі знань 24 Сфера обслуговування.

Відповідно до Програми атестації здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм і рекреація галузі знань 24 Сфера обслуговування набору 2024 року атестація здобувачів вищої освіти здійснюється у формі публічного захисту кваліфікаційної роботи та атестаційного екзамену.

Мета атестаційного екзамену – перевірити рівень досягнення результатів навчання та сформованості програмних компетентностей, визначених Стандартом вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та освітньо-професійною програмою Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм і рекреація галузі знань 24 Сфера обслуговування.

Для проведення атестації здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм і рекреація галузі знань 24 Сфера обслуговування набору 2024 року створюється екзаменаційна комісія. Головою екзаменаційної комісії може призначатися гарант освітньої програми, фахівець-роботодавець (стейкхолдер) або науково-педагогічний працівник у галузі туризму.

До проходження атестації допускаються здобувачі вищої освіти, які повністю виконали навчальний план першого (бакалаврського) рівня вищої освіти набору 2024 року.

Атестаційний екзамен передбачає виконання комплексу атестаційних завдань. Засобами оцінювання рівня досягнення результатів навчання та сформованості програмних компетентностей є: теоретичні (тестові) та практичні (комплексні ситуаційні) завдання. Формою проведення атестаційного екзамену є поєднання письмової, усної та інтерактивної (з використанням засобів інформаційних технологій) форм.

Інформаційною базою формування засобів об'єктивного контролю

ступеня досягнення кінцевих цілей освітньо-професійної підготовки є зміст програм навчальних дисциплін, що формують результати навчання та систему компетентностей бакалавра з туризму і рекреації та виносяться на атестацію.

Засоби об'єктивного контролю формуються шляхом структурної композиції змісту навчальних дисциплін, що визначають результати навчання та систему компетентностей фахівця і виносяться на атестацію (наведені у навчальному плані підготовки здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм і рекреація галузі знань 24 Сфера обслуговування).

Під час атестаційного екзамєну здобувач вищої освіти повинен продемонструвати належний рівень досягнення результатів навчання та сформованості програмних компетентностей, визначених Стандартом вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та освітньо-професійною програмою Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм і рекреація галузі знань 24 Сфера обслуговування.

Заклад вищої освіти забезпечує дотримання правил і процедури проведення атестаційного екзамєну шляхом:

- уніфікації умов проведення, засобів оцінювання, методик оброблення результатів та форм їхнього подання;
- інформаційно-консультаційної та психологічної підготовки здобувачів вищої освіти до атестаційного екзамєну;
- використання критеріїв об'єктивного оцінювання.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, ЯКІ ВХОДЯТЬ ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. ГЕОГРАФІЯ ТУРИЗМУ ТА РЕКРЕАЦІЇ

Тема 1. Теоретичні основи географії туризму та рекреації.

Географія туризму як наука. Особливості вивчення географії туризму. Об'єкт, предмет та зміст географії туризму. Місце географії туризму в системі наук. Зв'язки з іншими науками. Система географічних наук в туризмі. Головні поняття і категорії в географії туризму. Еволюція туризму в контексті географічної науки. Географічне середовище як основа розвитку туризму. Вплив природних та суспільно-географічних чинників на розвиток туристичної індустрії. Туристично-рекреаційні ресурси та їх класифікація. Методи дослідження в географії туризму. Глобальні та регіональні особливості розвитку туризму. Просторові теорії та моделі розвитку туризму.

Тема 2. Рекреаційні ресурси та їх класифікація.

Сутність рекреаційних ресурсів. Об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО. Туристична цікавість та туристичний інтерес. Класифікація рекреаційних ресурсів. Безпосередні і допоміжні рекреаційні ресурси. Функціональні якості рекреаційних ресурсів. Природні, культурно-історичні та соціально-економічні рекреаційні ресурси. Структура рекреаційно-туристичних ресурсів. Туристична територія або акваторія. Природні лікувальні ресурси. Рекреаційні інформаційні ресурси. Вимоги до рекреаційних ресурсів. Властивості рекреаційних ресурсів. Атрактивність, доступність, ступінь вивченості, значимість для показу, пейзажні характеристики ландшафту, соціально-демографічні характеристики, потенційний запас, способи використання. Характеристики рекреаційних ресурсів. Кадастр рекреаційних ресурсів. Види оцінки рекреаційних ресурсів. Кадастровий облік. Структурно-оціночна таблиця кадастру рекреаційних ресурсів. Картографічний метод оцінки рекреаційних ресурсів. Геоінформаційні системи та технології при оцінці рекреаційних ресурсів.

Тема 3. Орографічні та кліматичні ресурси туризму і рекреації.

Поняття природних рекреаційних ресурсів. Прямі рекреаційні ресурси. Опосередковані рекреаційні ресурси. Комплексні рекреаційні ресурси. Методи оцінки природних туристичних ресурсів. Етапи оцінювання природних ресурсів. Типи оцінки природних ресурсів. Медико-біологічна, естетична, технологічна, економічна оцінка.

Тема 4. Водні, бальнеологічні та ландшафтні ресурси рекреації.

Водні рекреаційно-туристичні ресурси. Характеристика водних рекреаційних ресурсів. пляжно-купальний відпочинок. Структура водних ресурсів туризму. Водний потенціал розвитку туризму в Україні та його оцінка. Лісові рекреаційно-туристичні ресурси. Гірсько-туристичні лісові ресурси України. Природні лікувальні ресурси. Мінеральні води. Лікувальні грязі. Комплексна оцінка туристичного потенціалу природних умов та ландшафтів. Методика комплексної оцінки природних умов та ландшафтів. Оцінка природних факторів. Оцінка окремих природних факторів в залежності від конкретної території.

Оцінка естетичного значення природних ландшафтів. Інтегральна оцінка придатності відповідної території для відпочинку та туризму.

Тема 5. Територіальні рекреаційні системи.

Територіальна складова розвитку рекреації. Територія як потенціал для розвитку рекреації. Територіальна рекреаційна система (ТРС) як ключова ланка рекреаційно-географічних досліджень. Поняття про територіальну рекреаційну систему. Науково-методичні основи вивчення територіальної рекреаційної системи. Типізація ТРС та їх спеціалізація. Картографічне моделювання територіальних рекреаційних систем.

Тема 6. Рекреаційне районування та рекреаційні комплекси.

Основні принципи й головні аспекти рекреаційного районування. Умови й фактори рекреаційного районоутворення. Визначення рекреаційного району. Таксономічні одиниці районування. Рекреаційне районування світу. Загальна характеристика обсягів і тенденцій світового рекреаційного процесу. Планувальна організація рекреаційного регіону. Умови розвитку туризму на території. Організація туристично-рекреаційних комплексів. Туристично-рекреаційна система (ТРС). Туристично-рекреаційний комплекс (ТРК). Типи ТРК. Ієрархічна структура ТРК. Просторово-часові характеристики ТРК. Рекреаційне районування. Мета рекреаційного районування. Таксономічні одиниці рекреаційного районування. Принципи рекреаційного районування. Основні схеми рекреаційного районування України.

Тема 7. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу території.

Поняття рекреаційного потенціалу території. Структура рекреаційного потенціалу території. Система організації рекреаційних ресурсів. Методика оцінювання рекреаційного потенціалу території. Сумарний об'єм рекреаційного потенціалу. Величина рекреаційного потенціалу. Показник реалізації рекреаційного потенціалу. Методики оцінки рекреаційного потенціалу території. Оцінка якості територій для розвитку туризму та відпочинку. Атрактивність і репелентність.

Тема 8. Географія основних видів туризму та рекреації.

Географія туризму за терміном поїздки. Короткостроковий туризм. Туризм вихідного дня. Тривалий туризм: різновиди. Нічний туризм. Географія туризму за сезонністю та інтенсивністю тур потоку. Постійний туризм. Сезонний туризм: односезонний, двосезонний. Чотири сезони туристичної активності. Міжсезонний туризм. Літній та зимовий туризм. Індекс сезонності. Фактори, що впливають на сезонність туризму. Географія туризму за принципом оплати та організацією продаж. Елітний туризм. Комерційний туризм. Соціальний туризм. Інсентив-туризм. Рекламні тури. Географія туризму за ступенем організованості. Організований туризм. Плановий туризм. Позаплановий туризм: гарячі путівки. Неорганізований туризм. Самодіяльний туризм. Незалежний (аматорський) туризм. Сталий туризм. Географія туризму за соціально-демографічними ознаками. Дитячий туризм: різновиди. Молодіжний (студентський) туризм. Туризм для середнього віку. Туризм для людей похилого віку. Сімейний туризм. Туризм для різних вікових груп. Туризм для жінок. Туризм для чоловіків. Туризм для самотніх людей. Туризм для осіб з обмеженими можливос-

тями. Географія туризму за формою організації подорожі та обслуговування. Стаціонарний туризм. Туризм готельного типу. Туризм неготельного типу. Географія туризму за засобами пересування. Роль та класифікаційні ознаки транспортних подорожей. Перевезення повітряним транспортом. Залізничний транспорт та залізничні круїзи. Подорожі водним транспортом. Географія туризму за метою подорожі. Просторові особливості розвитку спеціалізованих форм туризму.

Тема 9. Географія туризму та рекреації Європи.

Загальний огляд. Геотуристичне положення Європейського туристичного регіону. Місце і роль Європейського туристичного регіону у структурі туристичної індустрії. Туристично-рекреаційне районування Європейського регіону. Туристично-рекреаційні ресурси Європейського туристичного регіону. Райони розвитку спеціалізованих видів туризму у Європі. Середземноморський туристичний район. Західноєвропейський туристичний район. Північноєвропейський туристичний район. Східноєвропейський туристичний район. Географія туризму країн Південної Європи. Географія туризму країн Північної Європи. Географія туризму країн Західної Європи. Географія туризму країн Центральної і Східної Європи. Особливості розвитку туристичної сфери в Європі. Характеристика статистичної інформації щодо розвитку туристичної сфери в Європі. Основні туристські об'єкти Європи. Тенденції розвитку туристичної сфери Європи. Найбільш популярні види туризму в Європі.

Тема 10. Географія туризму та рекреації Азії.

Загальний огляд. Геотуристичне положення Азіатського туристичного регіону. Місце і роль Азіатського туристичного регіону у структурі туристичної індустрії. Туристично-рекреаційне районування Азіатського регіону. Туристично-рекреаційні ресурси Азіатського туристичного регіону. Структура та загальна характеристика Близькосхідного туристичного регіону. Туристичне районування та зонування території країн Південно-Західної Азії, Єгипту та Лівії. Провідні туристичні країни регіону, їх туристичні центри, розвинені види туризму. Структура та загальна характеристика Південно-Азійського та Азійсько-Тихоокеанського туристичного регіону. Туристичне районування та зонування території країн Південної, Південно-Східної, Східної Азії. Провідні туристичні країни регіону, їх туристичні центри, розвинені види туризму.

Тема 11. Географія туризму та рекреації Північної Америки.

Загальний огляд. Геотуристичне положення Північноамериканського туристичного регіону. Місце і роль Північноамериканського туристичного регіону у структурі туристичної індустрії. Туристично-рекреаційне районування Північноамериканського регіону. Туристично-рекреаційні ресурси Північноамериканського туристичного регіону. Географія туризму країн Північної Америки. Географія туризму США. Географія туризму Канади. Рекреаційні ресурси Американського регіону. Характер рекреаційної спеціалізації. Потужність, географія, структура й динаміка рекреаційних потоків Американського регіону. Основні рекреаційні центри Американського регіону.

Тема 12. Географія туризму та рекреації Південної Америки.

Загальний огляд. Геотуристичне положення Південноамериканського ту-

ристичного регіону. Місце і роль Південноамериканського туристичного регіону у структурі туристичної індустрії. Туристично-рекреаційне районування Південноамериканського регіону. Туристично-рекреаційні ресурси Південноамериканського туристичного регіону. Географія туризму країн Центральної Америки. Географія туризму країн Карибського басейну. Географія туризму країн Південної Америки.

Тема 13. Географія туризму та рекреації Африки.

Географічні відмінності розвитку туризму у межах Африканського регіону. Особливості і тенденції розвитку туризму в субрегіонах Африканського регіону: Північна Африка, Західна Африка, Центральна Африка, Східна Африка, Південна Африка. Туристичні ресурси та умови розвитку. Основні види туризму. Сафарі. Національні парки Африки. Сучасний стан, тенденції, проблеми і перспективи розвитку. Географічні аспекти внутрішнього та міжнародного туризму в субрегіонах Африки. Географія туризму країн Північної Африки. Географія туризму країн Західної Африки. Географія туризму країн Центральної Африки. Географія туризму країн Південної Африки. Географія туризму країн Східної Африки. Рекреаційні ресурси та характер рекреаційної спеціалізації Африки. Потужність, географія, структура й динаміка рекреаційних потоків Африки. Основні рекреаційні центри Африки.

Тема 14. Географія туризму та рекреації Австралії і Океанії .

Загальний огляд. Геотуристичне положення Австралії та Океанії як туристичного регіону. Місце і роль Австралії та Океанії як туристичного регіону у структурі туристичної індустрії. Туристично-рекреаційне районування Австралії та Океанії. Туристично-рекреаційні ресурси Австралії та Океанії. Географія туризму Австралії. Географія туризму Океанії. Рекреаційні ресурси та характер рекреаційної спеціалізації Австралії, Океанії. Потужність, географія, структура й динаміка рекреаційних потоків Австралії та Океанії. Основні рекреаційні центри Австралії та Океанії.

Тема 15. Географія туризму та рекреації України.

Схеми рекреаційного районування України. Характеристика рекреаційних районів України. Загальна характеристика Центрально-Українського рекреаційного регіону. Природні, культурно-історичні туристично-рекреаційні ресурси Центрально-Українського рекреаційного регіону. Туристично-рекреаційні ресурси Придніпровського, Столичного, Подільського та Поліського рекреаційних районів. Проблеми та перспективи використання туристично-рекреаційних ресурсів та розвитку туризму та рекреації Центрально-Українського рекреаційного регіону. Загальна характеристика Східного рекреаційного регіону. Природні, культурно-історичні туристично-рекреаційні ресурси Східного рекреаційного регіону. Туристично-рекреаційні ресурси Донецького рекреаційного району. Проблеми та перспективи використання туристично-рекреаційних ресурсів та розвитку туризму та рекреації Східного рекреаційного регіону. Загальна характеристика Причорноморсько-Азовського рекреаційного регіону. Природні, культурно-історичні туристично-рекреаційні ресурси Південного рекреаційного регіону. Туристично-рекреаційні ресурси Кримського та Азово-Чорноморського рекреаційних районів. Проблеми та перспективи використання туристично-

рекреаційних ресурсів та розвитку туризму та рекреації Причорноморсько-Азовського рекреаційного регіону. Загальна характеристика Західного рекреаційного регіону. Природні, суспільні туристично-рекреаційні ресурси Західного рекреаційного регіону. Туристично-рекреаційні ресурси Карпатського та Придністровського рекреаційних районів. Проблеми та перспективи використання туристично-рекреаційних ресурсів та розвитку туризму та рекреації Західного рекреаційного регіону. Регіональні проблеми розвитку рекреаційного комплексу України.

Рекомендована література:

1. Аріон О. В. Географія подорожей та туризму: навчально-методичний посібник. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2023. 121 с.
2. Герасименко В. Г. та ін. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону : монографія. Одеса : ОНЕУ, 2016. 262 с.
3. Дехтяр Н. А. Світовий ринок туристичних послуг і пріоритети розвитку туризму в Україні : монографія. Харків : Лібуркіна Л. М., 2021. 469 с.
4. Доценко А. І. Географія туризму : навч. посіб. Київ : Університет «Україна», 2020. 186 с.
5. Кузик С. П. Географія туризму : навч. посіб. Київ : Знання, 2011. 271 с.
6. Масляк П. О. Рекреаційна географія: навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 343 с.
7. Монастирський В. Р. Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу : навч. посіб. Львів : ННБК «АТБ», 2022. 200 с.
8. Моца А. А., Шевчук С. М., Середа Н. М. Перспективи післявоєнного відновлення сфери туризму в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-31>.
9. Нефедова Н. Є., Яворська В. В., Куделіна С. Б. Географія туризму : навч.-метод. посіб. Одеса : ФОП Бондаренко М. О., 2018. 160 с.
10. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О., Савчук А. Ю. Сталий розвиток туризму та рекреації: сучасні виклики й перспективи для України : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 209 с.
11. Рекреаційні комплекси світу: навч. посіб. / І. Л. Полчанінова, М. М. Покоloodна; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 182 с.
12. Смаль І. Географія туризму. Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2011. 576 с.
13. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія : навч. посіб. Херсон : ОЛДІ ПЛЮС, 2017. 428 с.
14. Чир Н. В. Рекреаційна географія : навч.-метод. посіб. Мукачево : вид-во Дишкант С. Я., 2019. 156 с.
15. Шевчук С. М., Вовк С. В., Цуркан І. М. Організація функціонування спеціалізованих туристичних дестинацій в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-116>.
16. Шевчук С. М. Рекреаційна географія : навч.-метод. посіб. Полтава :

ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2012. 96 с.

17. Romanenko Y. O., Boiko V. O., Shevchuk S. M., Barabanova V. V., Karpinska N. V. Rural development by stimulating agro-tourism activities. *International Journal of Management*. Volume 11, Issue 4, April 2020, pp. 605–613.

2. ЕКОНОМІКА ТА ФІНАНСИ ЗАКЛАДІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Тема 1. Роль та значення закладів сфери обслуговування в економіці світу та України.

Сфера послуг у світовій економіці. Класифікація закладів обслуговування. Сектор економіки. «Гіпотеза трьох секторів економіки» Жана Фурастьє. Частки секторів національної економіки у ВВП країни. Сервіс як послуга. Класифікація видів послуг. Туристська система та оцінка її ефективності. Сателітні рахунки туризму. Економічне середовище підприємств туризму і готельно-ресторанного господарства. Фактори та чинники, що впливають на економіку готельно-ресторанного господарства.

Тема 2. Ресурсний потенціал закладів готельно-ресторанної справи та туризму.

Основні засоби підприємств готельно-ресторанного та туристичного бізнесу. Показники оцінки стану та ефективності основних засобів підприємств готельно-ресторанного та туристичного бізнесу. Знос, амортизація та відтворення основних засобів підприємств готельно-ресторанного бізнесу. Оборотні засоби та їх класифікація. Показники оцінки ефективності управління оборотними засобами. Трудові ресурси. Кадри підприємств готельно-ресторанного бізнесу та туризму. Продуктивність праці. Організація оплати праці.

Тема 3. Інвестиційне забезпечення матеріально-технічної бази закладів сфери обслуговування.

Економічна сутність, класифікація та структура інвестицій. Інвестиційна діяльність. Об'єкти та суб'єкти інвестиційної діяльності готельно-ресторанного бізнесу та туризму. Учасники інвестиційної діяльності. Методи і показники оцінки ефективності інвестицій.

Тема 4. Витрати та собівартість підприємств готельно-ресторанного та туристичного бізнесу.

Економічна сутність та класифікація витрат готельно-ресторанного бізнесу та туризму. Витрати короткострокового та довгострокового періодів. Собівартість послуг. Аналіз витрат готельно-ресторанного та туристичного бізнесу. Резерви оптимізації витрат.

Тема 5. Продукція і товарооборот закладів сфери обслуговування.

Сутність, склад, структура видів продукції та послуг готельно-ресторанного та туристичного бізнесу. Характеристика видів продукції та товарообороту закладів готельно-ресторанного бізнесу та туризму. Продукція власного виробництва в готельно-ресторанному бізнесі. Валовий товарооборот підприємств готельно-ресторанного бізнесу. Виробнича програма закладів готельно-ресторанного бізнесу та туризму. Оцінка структури товарообороту. Вироб-

нича потужність.

Тема 6. Ціноутворення на підприємствах готельно-ресторанного та туристичного бізнесу.

Сутність та особливості формування цін підприємств готельно-ресторанного та туристичного бізнесу. Рівень цін та цінові інструменти в діяльності закладів сфери обслуговування. Ціни на продукцію власного виробництва закладів готельно-ресторанного бізнесу. Особливості формування та структурні елементи цін готельно-ресторанного та туристичного бізнесу. Ціни на туристичні продукти. Система управління цінами та її складові елементи.

Тема 7. Фінансові результати діяльності підприємств готельно-ресторанної справи та туризму.

Прибуток і рентабельність готельно-ресторанного та туристичного господарства. Збиток від надання послуг. Валовий прибуток. Чистий прибуток. Максимізація прибутку. Економічно обґрунтований розподіл і використання прибутку. Методика аналізу прибутку готельно-ресторанного та туристичного бізнесу. Планування прибутку підприємств готельно-ресторанного та туристичного бізнесу.

Тема 8. Фінансово-майновий стан підприємств готельно-ресторанної справи та туризму і методи його оцінювання.

Фінансово-майновий стан підприємства. Фінансова діяльність підприємств готельно-ресторанного та туристичного бізнесу. Інформаційна база для оцінювання фінансового стану підприємства. Види та методи аналізу фінансово-майнового стану. Мета, предмет, суб'єкти, об'єкти аналізу фінансового стану. Показники оцінки фінансово-майнового стану підприємств туризму та готельно-ресторанного бізнесу. Платоспроможність підприємства.

Тема 9. Фінансове планування закладів готельно-ресторанної справи та туризму.

Завдання, форми та методи фінансового планування на підприємствах туризму та готельно-ресторанного бізнесу. Стратегічне фінансове планування. Поточне фінансове планування. Джерела формуванні і надходження коштів. Балансовий план розвитку підприємства. Експертна оцінка фінансового документа.

Рекомендована література:

1. Алієва-Барановська В. М., Дахно І. І. Міжнародний туризм : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2020. 344 с.
2. Білецька Л. В., Білецький О. В., Савич В. І. Економічна теорія (Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка). Київ : Центр учбової літератури, 2019. 664 с.
3. Бондаренко Л. А. Інструменти підвищення якості туристичних послуг в умовах конкуренції. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна*. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2021. Вип. 13. С. 167-173. DOI: 10.26565/2310-9513-2021-13-17.
4. Влащенко Н. М., Тонкошкур М. В. Інноваційні технології в туризмі : навч. посіб. Харків : Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова, 2022.

214 с.

5. Гаврилюк С. П. Сучасні тренди розвитку туристичного підприємництва в Україні. Регіональний туризм: сучасні виклики та перспективи розвитку : колективна монографія В. Г. Алькема [та ін.]; ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК». Київ : Університет «КРОК», 2022. С. 117-154.

6. Гапоненко Г. І., Євтушенко О. В. Економіка туристичного підприємства : методичні рекомендації до вивчення дисципліни (для студентів спеціальності 242 «Туризм»). Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 72 с.

7. Головня О. М., Ставська Ю. В. Міжнародний туризм : навч. посіб. Вінниця : ТОВ «Друк», 2020. 316 с.

8. Дехтяр Н. А. Світовий ринок туристичних послуг і пріоритети розвитку туризму в Україні : монографія. Харків : Лібуркіна Л. М., 2021. 469 с.

9. Економіка туристичного підприємства: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти природничо-економічного факультету освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 242 Туризм, денної та заочної форми навчання / Олійник О. С. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О. В. 2022. 186 с.

10. Заворуєва О. С. Удосконалення стратегії управління розвитком туристичної галузі України: дис. канд. екон. наук: 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2019. 205 с.

11. Захарченко О. В., Барановська М. І., Козак Ю. Г., Курмиженко В. В. та ін. Основи економічної теорії : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 264 с.

12. Іванілов О. С. Економіка підприємства : підручник. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 728 с.

13. Карюк В. І. Цифровізація економіки як передумова розвитку регіонального туризму в Україні за сучасних умов. Регіональний туризм: сучасні виклики та перспективи розвитку : колективна монографія В. Г. Алькема [та ін.]; ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК». Київ : Університет «КРОК», 2022. С. 155-190.

14. Каткова Т. І. Статистичний аналіз ринку туристичних послуг України. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична.* 2021. Випуск 30. С. 159-164.

15. Левицька І. В., Басюк Д. І., Климчук А. О., Тарасюк Г. М., Москвічова О. С. Економіка туризму : навч. посіб. Житомир, 2020. 488 с.

16. Мальська М. П. Економіка туризму: теорія та практика : підручник. Київ : ЦУЛ, 2019. 544 с.

17. Мальська М. П., Рутинський М. Й., Білоус С. В., Мандюк Н. Л. Економіка туризму : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 544 с.

18. Матюх С. А. Журба І. Є., Несторишен І. В. Економіка підприємств туристичної галузі: проблеми та перспективи розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки.* 2022. № 3. Т.2. С. 7-12.

19. Мацелюх Н. П., Максименко І. А. Історія економіки та економічної думки. Політична економія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посіб. Ки-

їв : Центр навчальної літератури, 2019. 382 с.

20. Мелконян Д. В., Яворська В. В. Статистика в туризмі : навч. посіб. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. 195 с.

21. Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі : колективна монографія / за наук. ред. проф. Л. Ю. Матвійчук. Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2019. 320 с.

22. Підлужна О. Б., Колос З. В. Конкурентоспроможність в туризмі як провідний напрям сталого розвитку. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2019. № 1. С. 469-477. URL: https://visen.knau.kharkov.ua/20191_45.html.

23. Світлична В. Ю., Александрова С. А. Економіка туризму : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 167 с.

24. Уварова Г. Ш. Роль туризму у просуванні національного і регіональних брендів України. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку* : матеріали III Міжнародної конференції (м. Київ, 2-3 грудня 2021 р.). Київ : Університет «КРОК», 2021. URL: <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE-2021/paper/view/854>.

25. Уварова Г. Ш. Шляхи модернізації регіонального туризму в Україні на сучасному етапі. *Регіональний туризм: сучасний стан та шляхи оптимізації* : матеріали I-ї Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 2 квітня 2021 р.) / Університет «КРОК». Київ : Університет «КРОК», 2021. С. 124-127. URL: <https://conf.krok.edu.ua/RT/RT/paper/view/469>.

26. Юхновська Ю. О. Конкурентний потенціал туристичної галузі України: проблеми та перспективи. *Universum View 13. Economics and management* : міжнародна науково-практична конференція. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2019. С. 215-218.

27. Юхновська Ю. О. Синергетична стратегія як основа управління розвитком потенціалу туристичної галузі України. *Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та вчених (м. Одеса, 10 квітня 2019 р.) / Одеський національний економічний університет. Одеса : ОНЕУ, 2019. С. 150-153.

28. Global tourism sees upturn in Q3 but recovery remains fragile. UNWTO. November 2021. URL: <https://www.unwto.org/taxonomy/term/347>.

29. UNWTO Tourism Highlights, 2019 Edition. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152>.

3. ІНОЗЕМНА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

Тема 1. Знайомство. Самопрезентація.

Мовні моделі привітання, прощання, звертання, ввічливості та вибачення в професійному та повсякденному спілкуванні. Самопрезентація у навчальному та професійному контексті. Коротка автобіографія. Представлення особистих (сім'я) та професійних даних (освіта, інтереси, сфера професійних зацікавлень). Нормативна граматики англійської мови: вживання артиклів. Дієслова “to be”,

“to have”. Займенники (особові, присвійні, зворотні, вказівні, неозначені). Числівники. Іменник. Множина іменників.

Тема 2. Спілкування в академічному та професійному середовищі.

Лексика для обговорення стратегій академічної успішності та професійного саморозвитку. Лексика для опису позитивних і негативних рис особистості. Мовні засоби для характеристики поведінки та міжособистісної взаємодії. Комунікативні моделі взаємодії зі «складними» особистостями в навчальному та професійному контексті. Нормативна граматики англійської мови: вживання Present Continuous Tense. Порівняння вживання Present Continuous Tense і Present Simple Tense.

Тема 3. Типи туризму.

Класифікація основних типів туризму. Найпоширеніші типи туризму в Україні. Особливості розвитку туризму в англomовних країнах. Туризм і правове регулювання туристичної діяльності. Нормативна граматики англійської мови: прикметник і прислівник. Ступені порівняння прикметників і прислівників.

Тема 4. Ділова поїздка. Подорож літаком.

Лексика та мовні моделі, пов'язані з авіаподорожами. Особливості організації простору аеропорту. Процедури бронювання авіаквитків, реєстрації на рейс, трансферу. Опис першого досвіду подорожі літаком. Лексика та мовні моделі, пов'язані з діловими поїздками, узгодженням розкладу відрядження. Нормативна граматики англійської мови: модальні дієслова.

Тема 5. Туристичні агенції. Робота з клієнтами.

Лексика та мовні моделі для професійної діяльності туристичних агенцій. Презентація туристичного пакету клієнтам, опис різних типів путівок, особливості організації рекреаційно-туристичного простору. Мовні засоби для урегулювання конфліктних ситуацій із клієнтами туристичних агенцій. Професійні стандарти обслуговування клієнтів. Нормативна граматики англійської мови: активний та пасивний стан дієслова. Пасивний стан дієслова у видо-часових формах групи Simple.

Тема 6. Інфраструктура готелю. Адміністрація готелю.

Лексика та мовні моделі для привітання та обслуговування гостей у готелі. Кейс «Ласкаво просимо в Гранд Готель». Різновиди готелів. Організація рекреаційно-туристичного простору у готелях. Лексика та мовні моделі для основ управління готельною діяльністю, взаємодії з персоналом і клієнтами у типових професійних ситуаціях. Нормативна граматики англійської мови: безособові речення.

Тема 7. Організація та проведення конференцій. Екскурсія містом.

Лексика та мовні моделі для організації та проведення конференцій. Особливості планування роботи і взаємодії з учасниками конференції. Типи екскурсій. Лексика та мовні засоби для проведення екскурсії містом, опису рекреаційно-туристичного простору під час екскурсій. Нормативна граматики англійської мови: вживання інфінітиву, вживання герундія. Порівняння вживання інфінітиву і герундія.

Тема 8. Ділові папери. Етикет службового листування.

Лексика та мовні моделі для ділового листування. Складання резюме та

мотиваційного листа. Відмінності ділового, напівділового та приватного листування. Правила етикету листування у професійному середовищі. Нормативна граматики англійської мови: повторення граматичних часів.

Рекомендована література:

1. Англійська мова за професійним спрямуванням для студентів спеціальностей «Туризм» та «Готельно-ресторанна справа» : навч.-метод. посіб. / Хнікіна О. О. та ін. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 160 с.
2. Безкоровайна О., Васильєва М. Англійська мова: Тестові завдання. Харків : Торсінг, 2021. 128 с.
3. Мальська М. П., Микитенко М. О., Котловський А. М. Англо-український словник термінів сфери туризму. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 446 с.
4. Матвієнко Л. Г. Застосування краудсорсингу під час викладання філологічних дисциплін у системі вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. № 5-6 (99-100). Суми, 2020. С.117-126.
5. Муқан Н. В., Балацька Л. П., Гаврилюка М. В. Іноземна мова професійного спрямування. Англійська мова для менеджерів : підручник. М-во освіти і науки України. Київ : Знання, 2019. 595 с.
6. Павлюк Алла. ENGLISH FOR TOURISM : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Ліббета Терра, 2022. 192 с.
7. Тлумачний українсько-англійський словник економічних термінів і термінологічних словосполучень: довід. посіб. М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. Донецьк : НГУ, 2019. 74 с.
8. Халявка Л. В., Король Л. Л., Черчата Л. М. Test Your English : навч.-метод. посіб. Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2020. 100 с.
9. Хоменко О. В., Сотников А. В. Англійська мова для туристичної індустрії. Частина 1 : підручник (електронне навчальне видання) для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність 242 «Туризм і Рекреація» (англійською мовою). Київ : Видав. центр КНЛУ, 2024. 274 с.
10. Foley M., Hall D. My Grammarlab. Intermediate B1/B2. Pearson, 2019. 385 p.
11. Gairns R. Redman S. Oxford Word Skills. Intermediate. Learn and practice English Vocabulary. 2 nd edition. Oxford University Press, 2020. 256 p.
12. Murphy R. English Grammar in Use. 5th edition. Cambridge University Press, 2019. 379 p.

4. РЕКРЕАЛОГІЯ ТА КУРОРТНА СПРАВА

Тема 1. Рекреація як суспільне явище.

Рекреація як система уявлень про діяльність людей у вільний час. Значення рекреації в житті суспільства. Соціально-економічна сутність рекреації, її основні функції. Рекреація як суспільне явище. Рекреація як галузь економіки. Рекреація як вид економічної діяльності та як професія. Класифікація рекреаційної економічної діяльності. Рекреація як об'єкт наукового дослідження. На-

уки, що досліджують рекреацію. Фактори розвитку рекреації. Статичні і динамічні фактори. Зовнішні і внутрішні фактори. Екстенсивні та інтенсивні фактори. Стримуючі фактори. Суспільні функції рекреації. Рекреаційна функція. Відпочинок. Оздоровлення. Лікування. Економічна функція. Соціальна функція. Політична функція. Виховна функція. Екологічна функція. Негативні прояви рекреації у суспільстві. Рекреаційна діяльність. Основні етапи розвитку рекреаційної діяльності. Рекреаційні потреби (суспільні, групові, індивідуальні) та географічні особливості території. Класифікація рекреаційної діяльності. Рекреаційно-туристичний потенціал.

Тема 2. Розвиток рекреації та курортної справи.

Історія становлення курортології. Причини, які сприяли розвитку курортології у стародавньому світі. Писемні пам'ятки та матеріальне свідчення застосування природних лікувальних факторів населенням у давні часи. Застосування природних лікувальних чинників у Середньовіччі. Виникнення курортів Карлові Вари, Спа, Баден-Баден. Розвиток європейських курортів у XVII–XIX століттях, поява перших приморських курортів. Розвиток курортної справи в Україні, перші курорти в Україні. Історія використання природних факторів з метою лікування на території сучасної України. Медичне відкриття Криму. Розвиток курортної справи в Україні у I половині XX століття. Рекреаційна діяльність у Західній Україні до 1939 року. Розвиток курортної справи під час та після Другої світової війни. Досягнення вітчизняних та закордонних фахівців в галузі курортології. Здобутки та проблеми курортології у другій половині XX століття. Основні школи та персоналії в українській курортології.

Тема 3. Рекреаційні ресурси.

Сутність рекреаційних ресурсів. Об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО. Туристична цікавість та туристичний інтерес. Класифікація рекреаційних ресурсів. Безпосередні і допоміжні рекреаційні ресурси. Функціональні якості рекреаційних ресурсів. Природні, культурно-історичні та соціально-економічні рекреаційні ресурси. Структура рекреаційно-туристичних ресурсів. Туристична територія або акваторія. Природні лікувальні ресурси. Рекреаційні інформаційні ресурси. Вимоги до рекреаційних ресурсів. Властивості рекреаційних ресурсів. Атрактивність, доступність, ступінь вивченості, значимість для показу, пейзажні характеристики ландшафту, соціально-демографічні характеристики, потенційний запас, способи використання. Характеристики рекреаційних ресурсів. Кадастр рекреаційних ресурсів. Види оцінки рекреаційних ресурсів. Кадастровий облік. Структурно-оціночна таблиця кадастру рекреаційних ресурсів. Картографічний метод оцінки рекреаційних ресурсів. Геоінформаційні системи та технології при оцінці рекреаційних ресурсів.

Тема 4. Орографічні та кліматичні ресурси рекреації.

Поняття природних рекреаційних ресурсів. Прямі рекреаційні ресурси. Опосередковані рекреаційні ресурси. Комплексні рекреаційні ресурси. Методи оцінки природних туристичних ресурсів. Етапи оцінювання природних ресурсів. Типи оцінки природних ресурсів. Медико-біологічна, естетична, технологічна, економічна оцінка.

Тема 5. Водні, бальнеологічні та ландшафтні ресурси рекреації.

Водні рекреаційно-туристичні ресурси. Характеристика водних рекреаційних ресурсів. Плажно-купальний відпочинок. Структура водних ресурсів туризму. Водний потенціал розвитку туризму в Україні та його оцінка. Лісові рекреаційно-туристичні ресурси. Гірсько-туристичні лісові ресурси України. Природні лікувальні ресурси. Мінеральні води. Лікувальні грязі. Комплексна оцінка туристичного потенціалу природних умов та ландшафтів. Методика комплексної оцінки природних умов та ландшафтів. Оцінка природних факторів. Оцінка окремих природних факторів в залежності від конкретної території. Оцінка естетичного значення природних ландшафтів. Інтегральна оцінка придатності відповідної території для відпочинку та туризму.

Тема 6. Територіальні рекреаційні системи.

Територіальна складова розвитку рекреації. Територія як потенціал для розвитку рекреації. Територіальна рекреаційна система (ТРС) як ключова ланка рекреаційно-географічних досліджень. Поняття про територіальну рекреаційну систему. Науково-методичні основи вивчення територіальної рекреаційної системи. Типізація ТРС та їх спеціалізація. Картографічне моделювання територіальних рекреаційних систем.

Тема 7. Рекреаційне районування та рекреаційні комплекси.

Основні принципи й головні аспекти рекреаційного районування. Умови й фактори рекреаційного районоутворення. Визначення рекреаційного району. Таксономічні одиниці районування. Рекреаційне районування світу. Загальна характеристика обсягів і тенденцій світового рекреаційного процесу. Планувальна організація рекреаційного регіону. Умови розвитку туризму на території. Організація туристично-рекреаційних комплексів. Туристично-рекреаційна система (ТРС). Туристично-рекреаційний комплекс (ТРК). Типи ТРК. Ієрархічна структура ТРК. Просторово-часові характеристики ТРК. Рекреаційне районування. Мета рекреаційного районування. Таксономічні одиниці рекреаційного районування. Принципи рекреаційного районування. Основні схеми рекреаційного районування України. Характеристика окремих рекреаційних районів України.

Тема 8. Оцінка рекреаційного потенціалу території.

Поняття рекреаційного потенціалу території. Структура рекреаційного потенціалу території. Система організації рекреаційних ресурсів. Методика оцінювання рекреаційного потенціалу території. Сумарний об'єм рекреаційного потенціалу. Величина рекреаційного потенціалу. Показник реалізації рекреаційного потенціалу. Методики оцінки рекреаційного потенціалу території. Оцінка якості територій для розвитку туризму та відпочинку. Атрактивність і репелентність.

Тема 9. Курортна діяльність.

Адаптація і акліматизація організму людини. Значення біологічних ритмів та їх змін для організму людини в різних природно-кліматичних зонах. Медико-кліматична характеристика основних природних зон. Фізіологічні механізми впливу клімату на організм людини. Медична кліматологія. Вплив основних біометеорологічних факторів на організм людини. Хімічний склад атмосфери. Термічні впливи на організм людини: термічні умови середовища, тепло-

вий баланс. Фізіологічні механізми терморегуляції: хімічний, фізичний, нервовий. Патофізіологічні аспекти теплового та холодного впливів. Терміни адаптації до зміни температури середовища. Вплив сонячного випромінювання на організм людини. Захисні реакції до ультрафіолетового випромінювання. Клімато-лікування. Характеристика, класифікація, механізм дії, показання до застосування, методика і дозування аеротерапії, геліотерапії, карстових печер, соляних копій.

Тема 10. Типологія курортів та санаторно-курортних закладів.

Лікувальні мінеральні води. Визначення, походження та умови формування, фізико-хімічна характеристика, класифікація, механізм дії, рекомендації при зовнішньому застосуванні. Провінції мінеральних вод. Основні бальнеологічні групи мінеральних вод. Дозування та засоби використання. Бальнеологічні курорти з мінеральними водами. Загальна характеристика курортів, основні групи бальнеологічних курортів, показання і протипоказання для лікування. Особливості та механізм лікувальної дії на організм прісної води. Термальний режим. Чинники вибору гідротерапії. Грязелікування. Природа та види лікувальних пелоїдів. Процес регенерації пелоїдів. Фізико-хімічна характеристика грязелікування. Механізм дії грязелікування. Основні принципи призначення грязелікування. Озокеритотерапія. Лікування глиною. Лікування піском (псамотерапія). Парафінолікування. Лікування бішофітом. Грязьові курорти. Загальна характеристика курортів, основні групи курортів, показання і протипоказання для лікування на грязьових курортах.

Тема 11. Основні курортні райони України та світу.

Основні курортні ареали України та їх характерні особливості. Чорноморське узбережжя Миколаївської, Одеської та Херсонської областей (Аркадія, Затока, Кароліно-Бугаз, Куяльник, Лермонтовський, Лузанівка, Очаків, Чорноморка). Узбережжя Азовського моря (Бердянськ, Кирилівка тощо). Гірські та перед гірські райони Закарпатської, Івано-Франківської та Львівської областей (Великий Любінь, Ворохта, Верховина, Кваси, Моршин, Немирів, Поляна, Синяк, Східниця, Трускавець, Шешора, Шкло, Черче, Яремча). Окремі курортні зони різних областей України (У Вінницькій обл. – Хмільник; Київській – Ворзель, Ірпінь, Конча-Заспа, Пуща-Водиця; Полтавській – Миргород, Гадяч; Хмельницькій – Сатанів тощо) Рейтинг курортів України в світі. Курорти України, що мають унікальні поєднання природних лікувальних факторів (бальнеокліматичні, бальнеогрязьові, кліматобальнеогрязьові). Найтипівіші вітчизняні курорти загальнодержавного та місцевого значення, їх характерні особливості. Сучасний стан курортного господарства Європи. Бальнеологічні курорти Європи: курорти Чехії, Угорщини, Румунії, Німеччини, Австрії, Словенії, Болгарії, Польщі, Сербії, Франції, Італії, Греції тощо. Термальні курорти Європи. Кліматичні курорти Європи: приморські та гірсько-кліматичні, проблеми сезонності європейського туризму. Курортне господарство Азії. Бальнеологічні курорти, кліматокумисолікувальні курорти, приморські курорти азійського регіону. Загальна характеристика курортного господарства країн Америки, Африки, Австралії. Курортне господарство країн Америки. Курорти Африки. Курорти Австралії та Океанії.

Тема 12. Організація оздоровчих послуг.

Оздоровча послуга як складова сфери послуг. Види оздоровчих послуг. Розвиток інфраструктури оздоровчих послуг. Поняття територіальної рекреаційної системи. Типологія територіальних рекреаційних систем. Загальна характеристика лікувально-профілактичних рекреаційних послуг. Організація надання лікувально-профілактичних послуг. Санаторно-курортні організації як інструмент надання лікувально-профілактичних послуг. Роль та місце спортивно-оздоровчих послуг в системі рекреаційних послуг. Характеристика спортивно-оздоровчих рекреаційних послуг. Туристська послуга як вид рекреаційно-оздоровчих послуг.

Рекомендована література:

1. Герасименко В. Г. та ін. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону : монографія. Одеса : ОНЕУ, 2016. 262 с.
2. Гуменюк В. В. Державне регулювання курортно-рекреаційної сфери : монографія. Київ : КНТЕУ, 2016. 372 с.
3. Дехтяр Н. А. Світовий ринок туристичних послуг і пріоритети розвитку туризму в Україні : монографія. Харків : Лібуркіна Л. М., 2021. 469 с.
4. Заваріка Г. М. Курортна справа : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2015. 264 с.
5. Кравець О. М., Рябев А. А. Курортологія : підручник. Харків : ХНУМГ, 2017. 167 с.
6. Мальська М. П., Бордун О. Ю. Медичний туризм: Теорія та практика. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 128 с.
7. Масляк П. О. Рекреаційна географія : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 343 с.
8. Монастирський В. Р. Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу : навч. посіб. Львів : ННБК «АТБ», 2022. 200 с.
9. Немець Л. М. Туристсько-рекреаційні ресурси світу : навч.-метод. посіб. / Л. М. Немець, Г. О. Кулешова, А. В. Соколенко. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 102 с.
10. Основи рекреалогії (економіко-екологічний та маркетинговий аспект) : навч. посіб. / І. О. Гродзинська, С. Г. Нездоймінов, О. В. Гусєва, А. В. Замкова. Київ : «Центр учбової літератури», 2014. 264 с.
11. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О., Савчук А. Ю. Сталий розвиток туризму та рекреації: сучасні виклики й перспективи для України : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 209 с.
12. Писаревський І. М. Конспект лекцій з дисципліни «Рекреалогія» для студентів 2 курсу всіх форм навчання / І. М. Писаревський, А. А. Рябев, О. І. Угоднікова; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 93 с.
13. Рекреаційні комплекси світу: навч. посіб. / І. Л. Полчанінова, М. М. Покоloodна; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 107 с.
14. Скрипник Н. Я., Сердюк А. М. Рекреаційна географія : навч. посіб.

Київ : Центр учбової літератури, 2013. 296 с.

15. Стафійчук В. І. Рекреалогія : навч. посіб. Херсон : ОЛДІ ПЛЮС, 2017. 428 с.

16. Чир Н. В. Рекреаційна географія : навч.-метод. посіб. Мукачево : вид-во Дишкант С. Я., 2019. 156 с.

17. Шевчук С. М. Рекреаційна географія : навч.-метод. посіб. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2012. 96 с.

5. СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ

Тема 1. Сутність та концепція сільського зеленого туризму.

Сутність сільського зеленого туризму: основні дефініції. Екологічний туризм, сільський туризм, агротуризм. Предмет, мета, основні цілі, об'єкти та суб'єкти сільського зеленого туризму. Характеристика проекту Закону України «Про сільський та сільський зелений туризм». Принципи сільського зеленого туризму. Функції сільського зеленого туризму. Завдання сільського зеленого туризму. Концепція сталого розвитку туризму. Концепція сільського зеленого туризму.

Тема 2. Історія та сучасні тенденції розвитку сільського зеленого туризму.

Етапи розвитку сільського зеленого туризму у світі. Етапи розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Сучасні тенденції у розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Основні критерії, що характеризують розвиток сільського зеленого туризму. Проблеми та виклики на сучасному етапі розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Характеристика провідних світових моделей сільського зеленого туризму. Принципи та механізми успішного досвіду розвитку сільського зеленого туризму у світі. Особливості організації сільського зеленого туризму в різних країнах. Напрямки та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні на підставі світового досвіду.

Тема 3. Нормативно-правове забезпечення сільського зеленого туризму в Україні.

Характеристика нормативних активів, що регулюють окремі аспекти діяльності у сфері сільського зеленого туризму в Україні. Основні аспекти правового регулювання діяльності у сфері сільського зеленого туризму. Вимоги до сертифікації у сільському зеленому туризмі. Європейський досвід у сфері стандартизації та досягнення успіху в сільському зеленому туризмі. Стандарти сільського зеленого туризму в Україні. Вигоди для сертифікованих садиб і туристів. Рекомендовані критерії якості надання послуг у сфері сільського зеленого туризму. Програма категоризації «Українська гостинна садиба». Сутність та мета категоризації засобів розміщення у сфері сільського зеленого туризму. Характеристика чотирьох категорій мережі «Українська гостинна садиба». Напрями модернізації критеріїв визначення категорії «Українська гостинна садиба».

Тема 4. Природно-рекреаційний потенціал розвитку сільського зеле-

ного туризму.

Аналіз природних, історико-культурних та етнографічних ресурсів сільської місцевості для розвитку сільського зеленого туризму. Види результатів комплексного аналізу природних, історико-культурних та етнографічних ресурсів сільської місцевості. Сутність та характеристики рекреаційного районування. Оцінка потенціалу регіонів України у сільському зеленому туризмі. Характеристика Карпатського регіону для розвитку сільського зеленого туризму. Найпопулярніші туристичні маршрути для розвитку сільського зеленого туризму в Карпатах. Характеристика регіону Центральної України для розвитку сільського зеленого туризму. Туристичні кластери та напрямки для сільського зеленого туризму в регіоні Центральної України. Характеристика регіону Південної України для розвитку сільського зеленого туризму. Найпопулярніші туристичні напрямки маршрути для розвитку сільського зеленого туризму в регіоні Південної України. Характеристика Поліського регіону для розвитку сільського зеленого туризму. Найпопулярніші туристичні напрямки та маршрути для розвитку сільського зеленого туризму в Поліському регіоні.

Тема 5. Інфраструктура сільського зеленого туризму.

Сутність інфраструктури туризму, внутрішня та зовнішня інфраструктура. Елементи інфраструктури сільського зеленого туризму та їхній вплив на вибір місця відпочинку. Складові впливу елементів інфраструктури сільського зеленого туризму на вибір місця відпочинку. вплив елементів інфраструктури сільського зеленого туризму на вибір місця відпочинку. Характеристика основних типів об'єктів розміщення у сільському зеленому туризмі. Вимоги до облаштування об'єктів сільського зеленого туризму. Характеристика елементів допоміжної інфраструктури в сільському зеленому туризмі (транспорт і шляхи, зв'язок, харчування та інші). Рекреаційно-спортивна, історична та культурна інфраструктура як важливі складові сільського зеленого туризму.

Тема 6. Технологічні основи гостинності у сільському зеленому туризмі.

Ключові відмінності сільського зеленого туризму від масового (готельного) туризму. Характеристики та особливості чотирьох етапів гостьового циклу в сільському зеленому туризмі. Права власників садиб у сільському зеленому туризмі. Обов'язки власників садиб у сільському зеленому туризмі. Вимоги до обслуговуючого персоналу в сільському зеленому туризмі. Забезпечення безпеки у сфері сільського зеленого туризму: фізична та майнова безпека, екологічна безпека, медична безпека та здоров'я, соціально-культурна-безпека. Обов'язки господаря оселі у забезпеченні безпеки туристів.

Тема 7. Формування туристичного продукту в сільському зеленому туризмі.

Чинники, які впливають на формування програми перебування туристів у сільському зеленому туризмі. Види програм прийняття гостей у сільській садибі. Етапи розробки та варіанти наповнення програми перебування туристів у сільському зеленому туризмі. Ключові вимоги до організації програми перебування туристів у сільському зеленому туризмі. Види спеціалізованих туристичних маршрутів у сільському зеленому туризмі. Етапи розробки та стратегії про-

сування спеціалізованих туристичних маршрутів. Переваги та виклики спеціалізованих туристичних маршрутів у сільському зеленому туризмі. Приклад проектування гастрономічного маршруту. Приклад проектування етнографічного маршруту. Характеристика основних блоків додаткових послуг (майстер-класи, участь у сільськогосподарських роботах, активний відпочинок) у сільському зеленому туризмі. Переваги надання додаткових послуг у сільському зеленому туризмі для власника садиби

Тема 8. Маркетингова стратегія сільського зеленого туризму.

Поділ цільового ринку сільського зеленого туризму на групи (сегменти) за відповідними ознаками. Категорії основних мотивів вибору сільського відпочинку. Матриця вибору маркетингових інструментів у сільському зеленому туризмі. Анкетування у сільському зеленому туризмі. Сутність та основні складові брендингу сільських територій. Сутність та основні складові промоції (просування) на ринку у сільському зеленому туризмі. Етапи розробки стратегії розвитку та просування сільських територій на туристичному ринку. Приклад SWOT-аналізу сільської території. Приклад детального плану просування (маркетингової стратегії) для активного сільського туризму.

Тема 9. Економіка і фінанси сільського зеленого туризму.

Характеристики сільського зеленого туризму як підсобної (непідприємницької) діяльності та підприємницької діяльності. Критерії порівняння сільського зеленого туризму як підсобної діяльності та підприємницької діяльності. Фінансові складові сільського зеленого туризму: джерела формування капіталу та інвестиції, структура витрат, ціноутворення та формування доходу, оподаткування, фінансові ризики. Напрями та особливості аналізу діяльності суб'єктів сільського зеленого туризму. Види та характеристика результатів діяльності в сільському зеленому туризмі. Економічні показники оцінювання результатів діяльності суб'єктів сільського зеленого туризму. Соціальні показники оцінювання результатів діяльності суб'єктів сільського зеленого туризму. Екологічні показники оцінювання результатів діяльності суб'єктів сільського зеленого туризму.

Тема 10. Організаційно-управлінський процес у сільському зеленому туризмі.

Механізм менеджменту сільського зеленого туризму: сутність, підсистеми, функції управління. Концепція SMART-детермінант у сільському зеленому туризмі. Приклад SMART-плану розвитку етно-садиби. З чого починати діяльність у сфері сільського зеленого туризму. Покроковий алгоритм дій (етапи) початку діяльності у сфері сільського зеленого туризму. Напрямки поради від успішних організаторів відпочинку на селі. Порівняльні характеристики аматора й успішного господаря у сфері сільського зеленого туризму

Тема 11. Бізнес-планування у сільському зеленому туризмі.

Сутність та типова структура бізнес-плану діяльності у сфері сільського зеленого туризму. Характеристика етапів складання бізнес-плану для сільського зеленого туризму. Структура витрат (собівартість) у сільському зеленому туризмі. Чинники, що впливають на рівень цін у сільському зеленому туризмі. Методи та гнучкі стратегії ціноутворення у сільському зеленому туризмі. Пси-

хологія ціни у сільському зеленому туризмі. Приклад розрахунку собівартості послуг сільської садиби. Стратегії цінового регулювання у сільському зеленому туризмі. Приклад калькулювання вартості проживання у садибі з урахуванням різних стратегій.

Тема 12. Реалізація цілей сталого розвитку в сільському зеленому туризмі.

Цілі сталого розвитку і сільський зелений туризм. Економічні аспекти реалізації цілей сталого розвитку в сфері сільського зеленого туризму. Соціальні аспекти реалізації цілей сталого розвитку в сфері сільського зеленого туризму. Екологічні аспекти реалізації цілей сталого розвитку в сфері сільського зеленого туризму. Виклики, з якими стикається реалізація цілей сталого розвитку в сільському зеленому туризмі.

Тема 13. Формування стратегії розвитку сільського зеленого туризму в Україні.

Характеристика типів базових стратегій розвитку сільського зеленого туризму. Порівняльна характеристика підходів у реалізації стратегій розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Алгоритм створення туристичного кластеру на Полтавщині. Світовий досвід у визначенні перспектив розвитку сільського зеленого туризму в Україні: закордонні моделі як орієнтир для України, ключові чинники успіху, перспективи розвитку через призму світових трендів, виклики, які потрібно подолати. Сутність методики SWOT-аналізу у сфері сільського зеленого туризму. Використання методики SWOT-аналізу в стратегічному плануванні розвитку сільського зеленого туризму в Полтавській області. Сильні сторони, слабкі сторони, можливості та загрози у розвитку сільського зеленого туризму на Полтавщині. Характеристика варіантів стратегії розвитку сільського зеленого туризму. Напрями активізації розвитку сільського зеленого туризму в Полтавській області.

Рекомендована література:

1. Бойко В. О., Ключник А. В., Півнюова Л. В. Зміцнення конкурентоспроможності підприємств екологічного (зеленого) туризму. *Вісник Херсонського Національного Технічного Університету*. 2020. № 3. С. 213-222. URL: <https://doi.org/10.35546/kntu2078&4481.2020.3.28>.
2. Бойко В. О. Сільський зелений туризм в Україні: проблеми та перспективи. *Агросвіт*. 2020. № 22. С. 58-65.
3. Брич В., Галиш Н. Сталий розвиток туристичної індустрії: екологічний та статистичний вимір. *Економічний аналіз*. 2020. № 4. С. 23-30.
4. Бугіль С., Ступень Р. Роль та пріоритети сільського зеленого туризму в соціально-економічному розвитку сільських територій. *Аграрна економіка*. 2022. Т. 15. № 1-2. С. 70-82. URL: http://agrarianeconomy.inau.edu.ua/images/docs/ae_2022_15_1-2/AE-15_1-2_9.pdf.
5. Булавинець В. М., Заклекта О. І. Роль зеленого туризму в розвитку сільських територіальних громад. *Ефективна економіка*. 2023. № 12. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/2715/2751>.
6. Величко О. В., Андрющенко Я. Е. Сільський зелений туризм як фактор

розвитку сільських територій. *Modern Economics*. 2021. № 29. С. 40-48. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/29-2021/velychko.pdf>.

7. Географія туризму: екологічний туризм : підручник / В. В. Тарасова, І. К. Нестерчук, І. М. Ковалевська, А. С. Осіпчук. Київ : Вид-во «SBA Print», 2021. 252 с.

8. Горшкова Л. О. Розвиток сільського «зеленого» туризму як складової частини туристичного комплексу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Том 31 (70). № 1. С. 115-120. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_1/21pdf.

9. ГО «Спілка сільського зеленого туризму в Україні» Сільський зелений туризм – від роз'єднаних садиб до територіальних кластерів. Брошура, 2023. 64 с.

10. Гримак О. Я., Вовк М. В., Кіндра О. В. Агротуризм як один зі шляхів розвитку підприємництва на сільських територіях. *Науковий вісник ЛНУВМБ імені С. З. Гжицького*. Серія: Економічні науки, 2019. Т. 21, № 93. С. 31-34.

11. Диверсифікація європейського сільського туризму через збалансованість та креативність : навч.-практ. посіб. / за ред. А. В. Череп, Н. С. Венгерської. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика». 2022. 272 с.

12. Європейський досвід організації сільського зеленого туризму. URL: <http://tourlib.net>.

13. Зінчук Т. О., Усюк Т. В. Зелений туризм в умовах сталого розвитку та викликів світової економічної кризи. *Проблеми економіки*. 2020. № 3 (45). С. 11-17. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-3_0-pages-11_17.pdf.

14. Імплементация європейського досвіду комплементарного розвитку сталого сільського туризму та креативних індустрій : монографія / А. В. Череп, Н. С. Венгерська, Л. В. Безкоровайна та ін.; за заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2023. 224 с.

15. Козловський Є. В. Правове регулювання туристичної діяльності : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2021. 272 с.

16. Конкурентостійкість підприємств сільського зеленого туризму: теорія, механізм формування та управління [текст] : монографія / Л. В. Забуранна, А. В. Кулік. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 292 с.

17. Кудла Н. Є. Сільський туризм: основи підприємництва та гостинності [текст] : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2021. 152 с.

18. Леміш К. М., Бондаренко Л. А., Швачко В. А. Стратегічний розвиток сільських територіальних громад: роль зеленого туризму. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1802>.

19. Про особисте селянське господарство: Закон України № 742-IV від 15 травня 2003 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text>.

20. Про сільський та сільський зелений туризм: проект Закону України. Реєстраційний № 5206 від 05 березня 2021 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71321.

21. Про туризм: Закон України № 324/95-ВР від 15 вересня 1995 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

22. Про фермерське господарство: Закон України № 973-IV від 19 червня 2003 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>.

23. Світовий досвід розвитку сільського зеленого туризму. URL: <http://archive.nbuv.gov.u>.

24. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України. URL: <http://tourlib.net>.

25. Табенська О. І. Розвиток сільського зеленого туризму. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 52. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2528>.

26. Табенська О. Сільський туризм як напрямок ефективного розвитку внутрішнього туризму. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 40. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-42>.

27. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Єгорова О. В. Методичні аспекти аналізу факторів формування показника вартості туристичних пакетів. *Причорноморські економічні студії*. 2024. Випуск 85. С. 154-158. URL: http://bses.in.ua/journals/2024/85_2024/29.pdf.

28. Цілі сталого розвитку. Україна. Добровільний національний огляд. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/>.

6. ТУРИСТИЧНЕ КРАЇНОЗНАВСТВО

Тема 1. Вступ. Наукові основи туристичного країнознавства.

Предмет, завдання та структура туристичного країнознавства. Специфіка країнознавства як складової туристичної науки та його значення для формування уявлення про туристичний простір світу. Джерела та інформаційна база туристичного країнознавства: наукова і навчальна література, статистичні дані, картографічні матеріали, ресурси міжнародних туристичних організацій, електронні бази даних та мультимедійні матеріали. Методи туристичного країнознавства: порівняльно-географічний, картографічний, культурологічний, статистичний, методи польових досліджень, а також сучасні цифрові технології (ГІС).

Тема 2. Країнознавство у сфері туризму.

Основні країнознавчі чинники розвитку туризму: природно-географічні (клімат, рельєф, водні ресурси, природні ландшафти), історико-культурні (пам'ятки історії та культури, мистецтво, традиції, свята), соціально-економічні (рівень розвитку економіки, інфраструктура, транспортна доступність), політико-правові (міжнародні відносини, візова політика, рівень безпеки). Практичне значення туристичного країнознавства у діяльності туроператорів і турагентів, у розробці туристичних маршрутів, оцінці конкурентоспроможності туристичного продукту, формуванні іміджу країни та підвищенні якості туристичного обслуговування. Категорійний апарат: туристичний центр, DESTINACIJA, району-

вання, туристичні ресурси, туристичні атракції, конкурентоспроможність. Система країнознавчої інформації: джерела, інформаційні бази, методи збору, обробки, аналізу інформації для цілей туризму. Туристичне країнознавство і маркетинг: роль іміджу, брендингу країни або регіону.

Тема 3. Туристична характеристика країни.

Програма туристичного дослідження країни. Загальні відомості про країну: повна офіційна назва; географічне положення; територія та кордони. Природно-рекреаційні ресурси країни: рельєф; клімат; водні ресурси; рослинний і тваринний світ. Природоохоронні території (заповідники, національні парки); унікальні природні явища та об'єкти. Оцінка природно-рекреаційних ресурсів для розвитку певних видів туризму. Історико-культурні ресурси країни: коротка історична довідка. Основні історичні, археологічні, архітектурні пам'ятки; твори монументального мистецтва. Етнографічні особливості країни; фольклор, музеї. Соціально-економічні умови і ресурси: структура населення, трудові ресурси, рівень економічного розвитку країни, транспортна доступність території тощо. Характеристика туристичної галузі країни: етапи розвитку туризму в країні, туристична інфраструктура: органи управління туризмом, матеріально-технічна база, фірми туроператори та турагенти, центри підготовки кадрів. Динаміка турпотоків. Рекламно-інформаційне забезпечення розвитку туризму. Місце країни на міжнародному ринку туристичних послуг. Туристичне районування території країни, основні туристичні райони і центри країни, їх характеристика.

Тема 4. Туристично-країнознавча типологія країн світу.

Особливості застосування типології у країнознавстві. Практичне значення типології країн світу. Типології країн світу. Регіональний поділ світу в туризмі. Уявлення про регіональний поділ сучасного світу. Класифікації країн світу. Особливості й принципи районування в туризмі. Районоутворювальні чинники у туризмі. Огляд існуючих класифікацій та типологій туристичних країн (за географічним, економічним, культурним підходами). Порівняння типологій міжнародних організацій (наприклад, UNWTO) та наукових шкіл. Визначення типу країни для конкретного прикладу на основі набору критеріїв. Застосування типології у плануванні туристичного маркетингу, в оцінці конкурентоспроможності країн. Туристичний імідж країни. Поняття «образ», «імідж», «бренд» країни: ієрархія, сутність, властивості та специфіка застосування. Функції та стани туристичного іміджу країни. Методологічні основи створення туристичного іміджу країни. Механізми реалізації іміджевої політики.

Тема 5. Європейський туристичний макрорегіон.

Загальна характеристика Європейського туристичного макрорегіону: межі, географічні, кліматичні, історичні та культурні особливості. Провідні країни Європи: Західна, Південна, Центральна, Східна – туристичні центри, основні види туризму, курортні райони. Туристична інфраструктура, транспортне сполучення, візова політика, культурна спадщина (об'єкти ЮНЕСКО, історичні міста). Сезонність, потоки туристів, міжнародна конкурентоспроможність країн Європи. Особливості розвитку екотуризму, культурно-пізнавального, гастрономічного, оздоровчого туризму. Проблеми та виклики: перенасиченість туристичного ринку.

тичних зон, вплив туризму на довкілля, підтримка сталого розвитку. Туристично-рекреаційний потенціал Польщі. Географічне положення, площа, ландшафти, ріки та озера, клімат, рослинний і тваринний світ, населення, головні міста, політичний устрій, історія розвитку. Головні туристичні об'єкти країни, переважаючі види туризму. Транспортні перевезення. Гірськолижні курорти. Природоохоронні території, як центри екологічного туризму. Центри паломницького і релігійного туризму.

Тема 6. Близькосхідний туристичний макрорегіон.

Загальна характеристика Близькосхідного туристичного макрорегіону: межі, географічні, кліматичні, історичні та культурні особливості. Провідні країни регіону: Саудівська Аравія, ОАЕ, Ізраїль, Йорданія, Катар, Єгипет – туристичні центри, основні види туризму (культурно-пізнавальний, релігійний, пляжний, діловий), курортні райони. Туристична інфраструктура, транспортне сполучення, візова політика, культурна спадщина (об'єкти ЮНЕСКО, історичні міста, релігійні центри). Сезонність, потоки туристів, міжнародна конкурентоспроможність. Особливості розвитку екотуризму, культурно-пізнавального, оздоровчого туризму. Проблеми та виклики: екстремальні кліматичні умови, вплив туризму на екосистеми, підтримка сталого розвитку. Туристично-рекреаційна характеристика Єгипту. Географічне положення (Північна Африка, дельта Нілу, Синайський півострів), площа, рельєф (пустелі, долини річок, узбережжя), клімат, населення, головні міста, політичний устрій. Основні туристичні об'єкти: Каїр, Луксор, Асуан, піраміди, історичні пам'ятки, курорти Червоного моря. Види туризму: культурно-пізнавальний, релігійний, пляжний, круїзний по Нілу. Транспортні перевезення: авіа, автотранспорт, круїзні судна.

Тема 7. Південноазіатський туристичний макрорегіон.

Характеристика Південної Азії: природно-географічні особливості, кліматичні пояси, біорізноманіття. Країни-приклади (Індія, Непал, Шрі-Ланка, Мальдіви) – туристичні атракції: гори, пляжі, пригодницький, релігійний і культурний туризм. Організація інфраструктури, транспортні мережі, культура гостинності. Вплив соціально-економічних умов: рівень розвитку, доходи, доступність для туриста. Ризики: природні катаклізми, інфраструктурні обмеження, екологічні ризики, культурні бар'єри. Характеристика Індії як провідної туристичної країни Південної Азії згідно програми країнознавчого дослідження. Туристичні райони: дельта та басейн річки Ганг із містами Делі, Варанасі, Калькутта; південне узбережжя з Ченнаї, Кочі, Мадурай; гірські райони Гімалаїв – Шимла, Маналі, Дарамсала; Раджастхан та пустеля Тар – Джайпур, Джодхпур, Джайсалмер; західне узбережжя з Гоа; східне узбережжя та Бенгальська затока – Пури, Конарк; острови Андаманські та Нікобарські.

Тема 8. Азіатсько-Тихоокеанський туристичний макрорегіон.

Загальна характеристика Азіатсько-Тихоокеанського туристичного макрорегіону: межі, географічні, кліматичні, історичні та культурні особливості. Провідні країни: Китай, Японія, Південна Корея, Таїланд, Індонезія, Австралія – туристичні центри, основні види туризму (культурно-пізнавальний, екотуризм, пляжний, пригодницький, діловий), курортні райони. Туристична інфраструктура, транспортне сполучення, візова політика, культурна спадщина

(об'єкти ЮНЕСКО, історичні міста, національні парки). Сезонність, потоки туристів, міжнародна конкурентоспроможність. Особливості розвитку екотуризму, культурно-пізнавального, гастрономічного, спортивного туризму. Проблеми та виклики: природні катастрофи, перевантаженість курортів, охорона біорізноманіття. Австралія. Океанія. Нова Зеландія. Туристична характеристика островів Меланезії, Мікронезії та Полінезії. Рекреаційні ресурси розвитку туризму. Оцінка потенціалу розвитку туризму в регіоні. Сучасний стан та проблеми розвитку туризму у Тихоокеанічному регіоні. Туристично-рекреаційний потенціал Японії. Географічне положення, площа, рельєф (гори, вулкани, узбережжя), клімат, рослинний і тваринний світ, населення, головні міста, політичний устрій. Основні туристичні об'єкти: Токіо, Кіото, храми, національні парки, гірськолижні курорти. Види туризму: культурно-пізнавальний, оздоровчий, гірськолижний, морський. Транспортні перевезення: авіа, швидкісні поїзди, порти.

Тема 9. Американський туристичний макрорегіон.

Загальна характеристика Американського туристичного макрорегіону: межі, географічні, кліматичні, історичні та культурні особливості. Країни Північної Америки: Канада, Мексика. Країни Центральної Америки: Куба. Країни Південної Америки: Бразилія, Аргентина. Туристичні центри, основні види туризму (культурно-пізнавальний, екотуризм, пляжний, пригодницький, діловий), курортні райони. Туристична інфраструктура, транспортне сполучення, візова політика, культурна спадщина (об'єкти ЮНЕСКО, історичні міста, природні пам'ятки). Сезонність, потоки туристів, міжнародна конкурентоспроможність. Особливості розвитку екотуризму, культурно-пізнавального, оздоровчого туризму. Проблеми та виклики: екологічні загрози, перевантаженість національних парків, підтримка сталого розвитку. Характеристика Сполучених Штатів Америки як провідної туристичної країни американського регіону. Географічне положення, площа, рельєф (гори, рівнини, річки), клімат, рослинний і тваринний світ, населення, головні міста, політичний устрій. Основні туристичні об'єкти: Нью-Йорк, Лос-Анджелес, Гранд-Каньйон, національні парки, пляжі Флориди. Види туризму: культурно-пізнавальний, пригодницький, пляжний, гірськолижний, діловий. Транспортні перевезення: авіа, залізниця, автомобільний транспорт.

Тема 10. Африканський туристичний макрорегіон.

Загальна характеристика Африканського туристичного макрорегіону: межі, географічні, кліматичні, історичні та культурні особливості. Провідні країни: Південна Африка, Марокко, Кенія, Танзанія, Намібія – туристичні центри, основні види туризму (сафарі, пляжний, культурно-пізнавальний, пригодницький), курортні райони. Туристична інфраструктура, транспортне сполучення, візова політика, культурна спадщина (об'єкти ЮНЕСКО, історичні міста, національні парки). Сезонність, потоки туристів, міжнародна конкурентоспроможність. Особливості розвитку екотуризму, культурно-пізнавального, оздоровчого туризму. Проблеми та виклики: нестабільність політичної ситуації, охорона природних ресурсів, підтримка сталого розвитку. Туристично-рекреаційний потенціал Південної Африки. Географічне положення, площа, рельєф (гори, плоскогір'я, узбережжя), клімат, рослинний і тваринний світ, населення, головні мі-

ста, політичний устрій. Основні туристичні об'єкти: Кейптаун, Йоганнесбург, національні парки (Крюгер), виноробні регіони, пляжі. Види туризму: культурно-пізнавальний, сафарі, пляжний, екотуризм, пригодницький. Транспортні перевезення: авіа, автомобільний транспорт, залізниця.

Рекомендована література:

1. Вишневецька О. О., Парфіненко А. Ю, Сідоров В. І. Туристичне країнознавство : підручник. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. 594 с.
2. Доценко А. І. Туристичне країнознавство. Київ : Університет «Україна», 2022. 148 с.
3. Мальська М. П., Антонюк Н. В., Занько Ю. С., Ганич Н. М. Країнознавство: теорія та практика : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 528 с.
4. Мальська М. П., Гамкало М. З., Бордун О. Ю. Туристичне країнознавство. Європа : навч. посіб. 2-ге вид., Київ : Центр учбової літератури, 2021. 224 с.
5. Мальська М. П., Гамкало М. З., Бордун О. Ю. Туристичне країнознавство. Азія та Океанія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 184 с.
6. Монастирський В. Р. Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу : навч. посіб. Львів : ННБК «АТБ», 2022. 200 с.
7. Семенов В. Ф. Туристичне країнознавство : навч. посіб. / В. Ф. Семенов, О. В. Дишкантюк, В. Д. Олійник ; за ред. В. Ф. Семенова ; Одес. нац. екон. ун-т. 2-е вид., допов., випр. Херсон : Вид. Грінь Д. С., 2013. 392 с.
8. Стафійчук В. І., Малиновська О. Ю. Туристичне країнознавство : навч. посіб. Київ : Олді плюс, 2020. 808 с.
9. Уварова Г. Ш., Мелько Л. Ф. Туристичне країнознавство : навч. посіб. Київ : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2022. 410 с.
10. Устименко Л. М., Булгакова Н. В. Туристичне країнознавство : практикум. Київ : Видавництво Ліра-К, 2018. 48 с.
11. Шевчук С. М., Вовк С. В., Цуркан І. М. Організація функціонування спеціалізованих туристичних дестинацій в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-116>.
12. Romanenko Y. O., Boiko V. O., Shevchuk S. M., Barabanova V. V., Karpinska N. V. Rural development by stimulating agro-tourism activities. *International Journal of Management*. Volume 11, Issue 4, April 2020, pp. 605-613.
13. Verhun A., Buntova N., Boretska N., Borysova O., Shevchuk S. (2022) Digital Tools for the Development of the Hospitality and Tourism Industry in the Context of a Digitized Economy. *Economic Affairs*, 2022, 67(4), pp. 869-876.
14. Shevchuk S., Buntova N., Shevchenko O., Biriukova Y., Timeychuk A. Interactive Technologies of Brand Formation of Territories for their Promotion in the Market of Tourist and Hotel Services. *Economic Affairs*, 2023. 68(01s). 123-132.

7. ТУРОПЕРЕЙТИНГ

Тема 1. Теоретичні основи туropolерейтингу.

Сутність туropolераторської діяльності. Поняття туropolерейтингу та його місце в системі туристичної діяльності. Функції туropolератора. Завдання туropolератора на туристичному ринку. Класифікація туropolераторів. Туристичний ринок як середовище функціонування туropolерейтингу. Зовнішні фактори впливу на туropolераторську діяльність. Внутрішні фактори розвитку туropolератора. Взаємодія туropolератора з іншими суб'єктами туристичного ринку. Сучасні тенденції розвитку туropolерейтингу.

Тема 2. Нормативно-правове регулювання діяльності туropolераторів.

Державне регулювання туристичної діяльності. Правові засади організації туropolераторського бізнесу. Закон України «Про туризм». Законодавство про ліцензування видів господарської діяльності. Ліцензійні умови туropolераторської діяльності. Порядок отримання ліцензії на туropolераторську діяльність. Вимоги до матеріально-технічної бази туropolератора. Кваліфікаційні вимоги до персоналу. Фінансове забезпечення відповідальності туropolератора. Державний контроль і нагляд у сфері туризму. Сертифікація послуг, що надаються туристам. Відповідальність туropolератора за порушення законодавства.

Тема 3. Рецептний та ініціативний туropolерейтинг.

Поняття рецептного та ініціативного туropolерейтингу. Ознаки рецептного туropolерейтингу. Ознаки ініціативного туropolерейтингу. Функції рецептного туropolератора. Функції ініціативного туropolератора. Особливості формування туристичного продукту в рецептному туropolерейтингу. Особливості формування туристичного продукту в ініціативному туropolерейтингу. Взаємодія рецептних та ініціативних туropolераторів. Географічна спеціалізація туropolераторів. Переваги та обмеження різних видів туropolерейтингу.

Тема 4. Технологія створення туристичного продукту туropolератора.

Сутність і структура туристичного продукту. Туристичний пакет як основа туropolераторської діяльності. Типи туристичних пакетів і турів. Види та характеристика найпопулярніших турів. Етапи створення турпродукту. Аналіз ринку та вибір туристичного напрямку. Планування туристичного продукту. Підбір і контрагування туристичних послуг. Формування програми перебування. Договірна робота з постачальниками послуг. Технологічна документація туropolератора. Життєвий цикл туристичного продукту.

Тема 5. Формування програм туристичних подорожей.

Поняття програми туристичної подорожі. Роль програми у структурі туристичного продукту. Основні елементи програми туру. Логіка побудови туристичної програми. Формування програм стандартних турів. Формування програм індивідуальних турів. Екскурсійна складова туристичної програми. Інформаційне забезпечення програми подорожі. Коригування програм у процесі реалізації туру.

Тема 6. Реалізація туристичного продукту туropolератора.

Поняття реалізації туристичного продукту. Канали збуту туropolераторського продукту. Роль туropolератора у процесі продажу турів. Взаємодія туropolератора з турагентами. Договірні відносини при реалізації турпродукту. Доку-

ментальне оформлення продажу туристичних послуг. Бронювання та підтвердження туристичних послуг. Особливості реалізації внутрішніх турів. Особливості реалізації виїзних турів. Контроль виконання зобов'язань за туром. Аналіз результатів реалізації туристичного продукту.

Тема 7. Фінансово-економічні засади формування та реалізації туристичного продукту туроператора.

Фінансова схема діяльності туроператора. Фінансове планування та бюджетування. Витрати туроператора. Доходи туроператора. Формування собівартості туристичних послуг. Калькулювання вартості туру. Методи ціноутворення в туроперейтингу. Фактори, що впливають на ціну туристичного продукту. Формування фонду оплати праці. Облік доходів і витрат. Оподаткування туристичних підприємств.

Тема 8. Інформаційні технології у створенні, просуванні та реалізації туристичного продукту.

Роль інформаційних технологій у туроперейтингу. GDS-системи та автоматизація бронювання і продажу (Amadeus, Galileo, Sabre). Онлайн-платформи для бронювання окремих туристичних послуг та розміщення як інструменти дистрибуції і аналізу ринку (Booking.com, Airbnb, Trivago). Інтернет-маркетинг. CRM-системи для управління клієнтами. Хмарні сервіси для зберігання, обміну та спільної роботи з документами (Google Drive, OneDrive, Dropbox). Інструменти аналітики та візуалізації даних користувачів (Google Analytics, Hotjar, Tableau). Кібербезпека у туроперейтингу: захист персональних даних клієнтів, платіжних систем та корпоративної інформації.

Тема 9. Організація співпраці туроператора з партнерами у сферах транспортного обслуговування, розміщення та харчування.

Система партнерських зв'язків туроператора. Типи постачальників туристичних послуг. Критерії відбору партнерів. Переговори з постачальниками послуг. Договірні відносини з партнерами. Співпраця з транспортними компаніями. Організація співпраці із закладами розміщення. Організація співпраці із закладами харчування. Взаємодія з екскурсійними та культурними установами. Співпраця зі страховими компаніями. Взаємодія з приймаючими туристичними компаніями. Контроль якості партнерських послуг.

Тема 10. Організація співпраці туроператора з турагентською мережею.

Поняття турагентської мережі. Роль турагентів у реалізації туристичного продукту. Форми співпраці туроператора з турагентами. Договірні відносини між туроператором і турагентом. Агентська винагорода та порядок її нарахування. Інформаційна підтримка турагентів. Навчання та консультування турагентів. Стандарти роботи з турагентською мережею. Контроль діяльності турагентів. Врегулювання спірних питань. Відповідальність сторін. Розвиток та оптимізація турагентської мережі.

Тема 11. Організація надання туристичних послуг і забезпечення якості туристичного продукту.

Організація туристичного обслуговування. Обслуговування туристів під час придбання туристичних продуктів. Організація транспортного обслугову-

вання туристів. Організація готельного обслуговування. Організація харчування туристів. Організація екскурсійного обслуговування. Роль туроператора в координації туристичних послуг. Сервісна підтримка клієнтів. Робота зі скаргами та рекламаціями. Управління якістю туристичних послуг. Стандарти якості туристичного продукту. Системи управління якістю в туризмі.

Тема 12. Управління ризиками та відповідальністю туроператора.

Поняття ризиків у туроперейтингу. Управління безпекою туристів. Правові аспекти безпеки в туризмі. Основні загрози безпеці туристів. Організаційні заходи із забезпечення безпеки. Інформаційне забезпечення безпеки туристів. Сутність страхування в туризмі. Обов'язкові види туристичного страхування. Добровільні види туристичного страхування. Умови договорів страхування. Співпраця туроператора зі страховими компаніями. Відповідальність туроператора та врегулювання страхових випадків.

Тема 13. Організація роботи та основи управління персоналом туроператора.

Кадрове забезпечення туроператорської діяльності. Вимоги до професійної підготовки персоналу. Організаційна структура туроператора. Формування команди. Мотивація персоналу. Оцінка та атестація персоналу. Ключові показники ефективності діяльності персоналу (KPI). Навчання та підвищення кваліфікації. Корпоративна культура. Етичні стандарти роботи з клієнтами та партнерами. Управління конфліктами. Лідерство та командна робота.

Рекомендована література:

1. Бондаренко Л. А. Інструменти підвищення якості туристичних послуг в умовах конкуренції. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм.* 2021. Вип. 13. С. 167-173. DOI: 10.26565/2310- 9513-2021-13-17.

2. Боруцька Ю. З. Практикум із методики створення еколого-туристичних стежок і маршрутів (з елементами сільського зеленого туризму): навч.-метод. посіб. Екологічний коледж Львівського національного аграрного університету. Львів, 2020. 166 с.

3. Влащенко Н. М., Тонкошкур М. В. Інноваційні технології в туризмі : навч. посіб. Харків : Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова, 2022. 214 с.

4. Гончаренко Н. Г. Прийняття обґрунтованих управлінських рішень на підставі економічного аналізу господарської діяльності підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство.* 2020. Вип. 30. С. 52-54. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/30_2020ua/12.pdf.

5. Джинджоян В. В., Тесленко Т. В., Горб К. М. Інноваційні технології в туризмі та гостинності : навч. посіб.; ВНПЗ «ДГУ». 2-ге вид. Київ : Каравела, 2024. 339 с.

6. Інформаційні системи і технології в готельно-ресторанному та туристичному бізнесі : підручник / М. М. Скопень, М. К. Сукач, О. П. Будя [та ін.] ; за ред. М. К. Сукача, М. М. Скопеня. Київ : Ліра-К, 2022. 763 с.

7. Козловський Є. В. Правове регулювання туристичної діяльності : навч. посіб. Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 272 с.

8. Кудла Н. Є. Управління якістю в туризмі : підручник; М-во освіти і науки України, Львів. ін-т економіки і туризму. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 327 с.

9. Лега О. В., Мокієнко Т. В., Прийдак Т. Б., Сіренко О. В., Яловега Л. В. Особливості обліку та оподаткування туристичної діяльності в Україні. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8789>.

10. Мальська М. П., Бордун О. Ю., Жук І. З. Управління персоналом у туризмі: теорія і практика : навч. посіб. ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 232 с.

11. Про затвердження Ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від № 991 від 11 листопада 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-2015-%D0%BF#Text>.

12. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України № 222-VIII від 02 березня 2015 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>.

13. Про туризм: Закон України № 324/95-ВР від 15 вересня 1995 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

14. Романченко Ю. О., Тютюнник С. В., Тютюнник Ю. М. Реалізація туристичних товарів і послуг: обліково-аналітичний аспект. *Пріоритетні напрями соціально-економічного розвитку України* : колективна монографія / за ред. Антошкіної Л. І., Рунчевої Н. В., Горячої О. Л. Київ : Талком, 2020. С. 131-142.

15. Сазонець І. Л., Сазонець О. М. Управління проектами та ризиками в туризмі : навч. посіб. ; Вищ. навч. приват. закл. «Дніпр. гуманіт. ун-т». Київ : Центр учбової літератури, 2023. 218 с.

16. Стойка А. В., Горюнова К. А. Туроперейтинг [Електронний ресурс] : навч. посіб. Київ : МДУ, 2024. 182 с.

18. Туроперейтинг : навч. посіб. / [В. Я. Брич, О. Є. Гарбера, О. Я. Гугул та ін.] ; за заг. ред. В. Я. Брича ; М-во освіти і науки України, Терноп. нац. екон. ун-т. Київ : Кондор, 2023. 275 с.

19. Шаховська Н., Сидор П. Розроблення архітектури системи планування безпечних туристичних подорожей. *Herald of Khmelnytskyi National University. Technical sciences*, 2022. Вип. 305(1). С. 96–101. doi:10.31891/2307-5732-2022-305-1-96-101.

20. Щука Г. П. Туроперейтинг у питаннях та відповідях : навч. посіб. Берегове, ЗУІ, 2023. 99 с.

21. Якименко-Терещенко Н. В. Організація туризму [Електронний ресурс] : конспект лекцій : для студентів спец. 241 «Готельно-ресторанна справа», 242 «Туризм» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм навчання; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків, 2022. 83 с.

22. Lysiana V., Mykhailichenko H. (Management of digital technologies in tour operating. *European Science*. 2024. 4(sge28-04). P. 100-108. DOI: <https://doi.org/https://doi.org/10.30890/2709-2313.2024-28-00-025>.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Підсумкова оцінка кваліфікаційного випробування на атестаційному екзамені є середньозваженою оцінкою за кожний з етапів (50 % за тестові завдання (закритого типу) і 50 % за розв'язання комплексних ситуаційних завдань).

Загальні критерії оцінювання тестових завдань:

- 90 і більше % правильних відповідей – «відмінно» (90-100 балів, А – за шкалою ЄКТС);
- 74-89 % правильних відповідей – «добре» (74-81 % – 74-81 бал, С – за шкалою ЄКТС; 82-89 % – 82-89 балів, В – за шкалою ЄКТС);
- 60-73 % правильних відповідей – «задовільно» (60-63 % – 60-63 бали, Е – за шкалою ЄКТС; 64-73 % – 64-73 бали, D – за шкалою ЄКТС);
- 59 і менше % правильних відповідей – «незадовільно» (35-59 % – 35-59 балів, FX – за шкалою ЄКТС; 0-34 % – 1-34 бали, F – за шкалою ЄКТС).

Оцінювання результатів розв'язання комплексних ситуаційних завдань відповідно до еталонних відповідей відбувається за такими загальними критеріями:

- завдання виконано повністю, відповідь обґрунтовано, висновки та пропозиції аргументовано й оформлено належним чином – «відмінно» (90-100 балів; А – за шкалою ЄКТС);
- завдання виконано не менш як на 74 %, припущено незначних неточностей у розрахунках або оформленні – «добре» (74-81 бал, С – за шкалою ЄКТС; 82-89 балів, В – за шкалою ЄКТС);
- завдання виконано не менш як на 60 %, припущено суттєвих помилок у розрахунках або оформленні – «задовільно» (60-63 бали, Е – за шкалою ЄКТС; 64-73 бали, D – за шкалою ЄКТС);
- завдання виконано менш як на 60 %, припущено значних помилок у розрахунках або оформленні – «незадовільно» (35-59 балів, FX – за шкалою ЄКТС; 1-34 бали, F – за шкалою ЄКТС).

Підсумкова оцінка кваліфікаційного екзамену здійснюється за шкалою, наведеною в табл. 1.

Таблиця 1

Шкала оцінювання кваліфікаційного екзамену: ЄКТС та 4-х балова

Сума балів за кваліфікаційний екзамен	Оцінка ЄКТС	Оцінка за 4-х бальною шкалою
90-100	А	відмінно
82-89	В	добре
74-81	С	
64-73	D	
60-63	Е	задовільно
35-59	FX	незадовільно
0-34	F	незадовільно